

Nestkasten Landgoed

Dorth in 2013

- * Nachtvangen en ...
- * Nestkasten Monitoring Project

Door: Gerard en Wouter Boere, Marcel Hutten,
Jacques Blaauw en Herman Hannink

vijver landgoed dorth

Een uitgave van Vogelwerkgroep “ De IJsselstreek “

Bonte vliegenvanger

Een bevoorrechte plaats in dit verslag:

“ de bonte vliegenvanger “

**

Het is in nestkast nr. 16, jaar 2009, dat 1 paartje bonte vliegenvangers voor het laatst nestelde in Landgoed Dorth.

De jaren daarna werd de vogel niet meer gezien in de nestkasten.

Het was dus een aangename verrassing dat vier jaar later, in 2013, ineens negen nestkasten bezet zijn door Bonte Vliegenvangers.

Colofon:

Vogelwerkgroep “ De IJsselstreek “

Secretariaat: Tineke Hirschler
Rouwenmaatpad 8, 7421 EE Deventer.

Contactadres: vwgijsselstreek@gmail.com

Ontwerp VWG huisstijl:

Jeroen Kuipers

Kaartmateriaal Dorth:

André Westendorp, Natuurmonumenten

Kaartmateriaal ligging Dorth:

Kopie deel Falklandkaart Gorssel, 3e druk

Tekst, tabellen, samenstelling:

Herman Hannink, Jaques Blaauw, Wout Boere en Gerard Boere

Vogels ringen:

Gerard en Wout Boere

Eindredactie:

Gerard Boere

Foto omslag:

Herman Hannink

Andere foto's

Vogeldagboek.nl met toestemming en Herman Hannink

Tekening IJsvogel omslag

R. Brinkhof

Toelichting:

In dit verslag, zijn de resultaten vermeld van het nestkastenonderzoek 2013 op het Landgoed “ Dorth “ van Natuurmonumenten.

De controles zijn onder verantwoordelijkheid van Vogelwerkgroep “ De IJsselstreek “ uitgevoerd. Voor het 2^e jaar is het onderzoek te verdelen in twee activiteiten n.l.:

1. **De nachtelijke controles van de nestkasten op slapende vogels**, in de wintermaanden 2012/2013, die na zonsondergang worden verricht.
2. **Het nestkasten monitoring project**, een periodieke controle in het broedseizoen.

1. Het nachtvangen:

De nachtelijke controles van de nestkasten op slapende vogels geschiedt in de wintermaanden en het doel van dit onderzoek is:

* Inzicht te verkrijgen in het gebruik van slaappleatsen in de aanwezige 60 nestkasten. Daarbij worden gegevens verzameld zoals soort, gewicht, vleugellengte, algemene conditie/vetgraad. Alle ongeringde vogels worden geringd en van de geringde vogels wordt uiteraard het nummer genoteerd ter controle van de herkomst (bijv. nestjong van Dorth, vogel van elders, eerder geringd als slapende vogel in een nestkast, etc.)

Alle 60 nestkasten in het landgoed, zijn in de avonduren gecontroleerd tussen 18.00 en 22 uur. Omdat de controles en het verzamelen van de gegevens veel tijd in beslag nemen, wordt op één controleavond als regel, de helft van de totaal aanwezige 60 nestkasten gecontroleerd.

Het streven is om elke kast 2x in de winter controleren n.l. 1x vóór en 1x na de jaarwisseling. Daar kon in 2013 aan worden voldaan. De avondcontroles zijn in de winter 2011/2012 begonnen. Door de verkregen informatie hiervan, tezamen met de resultaten van de winter 2012/2013 (en inmiddels ook 2013/2014) is er al meer inzicht in plaats trouw, overleving en gewichtsonwikkeling gedurende de winter.

Bezetting: er was steeds één slapende vogel per nestkast. Het bezettingspercentage van de gecontroleerde nestkasten in de winter 2012/2013 was:

27-11-2012 = 86,5 % 11-12-2012 = 83 % 12-2-2013 = 79,5 % 19-2-2013 = 64,5 %
 Naarmate de winter vordert neemt het slapen in nestkasten waarschijnlijk af. Een constatering, ondanks het feit, dat de winter in januari en februari nog in volle gang was, lage dag- en nachttemperaturen, in beide situaties onder het vriespunt. Achteraf was duidelijk , dat door de

lange koude winter, de natuur 2 á 3 weken achterop was geraakt, in vergelijking met een doorsnee winter. Maar het toenemen van de daglengte in februari heeft ook invloed op de lagere bezetting van de kasten..

Bovendien is de daglengte voor vogels vaak een sterkere stimulans richting broedactiviteiten dan de temperatuur. De veel lagere kastbezetting in de maand februari 2013 heeft waarschijnlijk hiermee te maken.

Gewicht: Het gewicht van de vogels bleef de gehele winterperiode ongeveer constant. Er werden geen noemenswaardige verschillen tussen de controles onderling, geconstateerd. De voedselsituatie was dus deze winter goed. Voor de pimpelmezen bedroeg het gewicht gemiddeld 11,5 gram, de koolmezen 19 gram, terwijl het gewicht voor de boomklevers gemiddeld 24,5 gram bedroeg.

Vleugellengte: De gemiddelde vleugellengten bedroegen: voor de pimpelmees 66,7 mm; de koolmees 74,5 mm en de boomklever 86,5 mm.

Slaapplaatsen: Interessant is, hoe de vogels van slaapplaats veranderen of juist nauwelijks. In ca. 30 % van de gecontroleerde nestkasten, wordt na 2 á 3 controles achter elkaar, steeds dezelfde slapende vogel in dezelfde nestkast aangetroffen, of is de vogel schuin overgestoken, om op korte afstand daar een kast te bezetten (zie grafiek 1).

Uit ringnummers blijkt verder dat vogels die aan het einde van de winter in een bepaalde nestkast hebben geslapen, de winter daaropvolgend, weer voor dezelfde nestkast kiezen (zie grafiek 2).

De kasten zijn altijd op volgorde van nummer gecontroleerd. De onderlinge afstanden tussen deze nestkasten, varieert tussen de 50 en 100 strekkende meter.

In een groep opeenvolgende nestkastnummers zitten vaak vogels met ook opeenvolgende ringnummers of nummers die in getal niet zo ver van elkaar verwijderd waren.

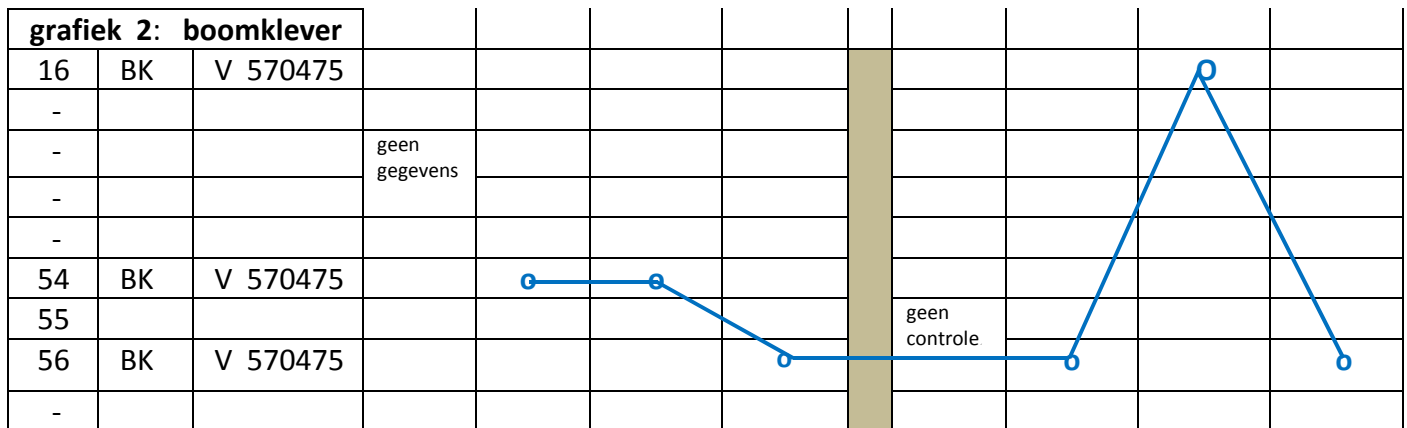
Kool- en pimpelmezen waren de belangrijkste slapers met hier en daar een boomklever. De beide grafieken zijn slechts voorbeelden; er zijn veel meer gevallen van verhuizingen of juist niet.

Overzicht slaapplaatsen:

grafiek 1: koolmees			slaapplaats winter 2011 / 2012				slaapplaats winter 2012 / 2013			
nest kast nr.:	vog srt	ring - nummer	controledatum				controledatum			
			7 nov 2011	11 jan 2012	16 febr 2012	29 febr 2012	27nov 2012	11 dec 2012	12 febr 2013	19 febr 2013
-										
27	K	AV 29958	geen gegevens					geen controle		geen controle
28	K	AV 29958								
-										

 = overgangperiode lente, zomer, herfst

Grafiek 1: De koolmees wisselt in 1^e instantie 3 x van slaapplaats tussen de nestkastnummers 27 en 28. Op 11 december 2012 geen waarneming, omdat de nestkasten 1 t/m 30 niet werden gecontroleerd. Op 12 februari 2013, is de koolmees gesignaleerd en slaapt weer in nestkast 27.

Grafiek 2: De **boomklever** wordt voor het eerst waargenomen in nestkast 54 op 11 januari 2012 en slaapt daar ook tijdens de 2^e controle. Bij de 3^e controle op 29 februari 2012, is de boomklever in nestkast 56 te zien om vervolgens na een lange periode van lente/zomer/herfst, op 11 december 2012, weer in nestkast 56 te slapen. Op 12 februari 2013 slaapt de boomklever aan de andere kant van het loofbos en bezet daar nestkast 16. Tenslotte kiest de vogel op 19 februari 2013, toch weer voor een slaappleats in nestkast 56.

2. Het Nestkasten Monitoring Project in het broedseizoen. Ook dit jaar zijn de nestkasten tijdens het broedseizoen overwegend bezet door de kool- en pimpelmezen. De bezetting van de 3^e plaats is nu voor rekening van de bonte vliegenvanger. Op de 4^e plaats eindigde de boomklever. De zwarte mees en glanskop, die ieder incidenteel nog wel eens broeden in Dorth, zijn dit jaar niet gezien. Met betrekking tot de bonte vliegenvanger, waren dit jaar al vóór het broedseizoen extra maatregelen getroffen door een 5 tal nestkasten naar de rand in het opener gedeelte in het loofbos te verplaatsen en werd de vliegopening van deze nestkasten nog eens aangepast met een vliegopening van 32 mm.

Deze vliegopeningen werden verder tijdelijk geblokkeerd tot half april om te voorkomen dat kool- en/of pimpelmezen de kasten zouden bezetten. De werkelijkheid was achteraf anders, want de kasten werden na half april, toch bezet door jawel ..., de kool- en pimpelmezen. Tegen de verwachting in zijn half april wel negen andere kasten bezet door de bonte vliegenvanger.

Het koude weer zette in 2013 lang door. In de maanden maart, tot eind april waren de temperaturen overdag en 's-nachts tot soms ver onder het vriespunt. De gevoelstemperatuur overdag was door de oostenwind soms -10 tot -15 gr. C. Maart 2013, was de koudste maand sinds 1901 terwijl april 2013 de koudste maand was sinds 1997. Het broedseizoen 2013 kwam laat op gang. Dit blijkt ook uit tabel 1, waar bij de 1^e controle op 10 mei 2013 slechts 4 pulli boomklevers waren van alle gecontroleerde 60 nestkasten; geen pulli van kool-en/of pimpelmezen. De 1^e controle in 2012 op 7 mei leverde toen al zeker 235 pulli's op terwijl t nog niet alle 60 nestkasten waren gecontroleerd. Een erg groot verschil, terwijl de controles nagenoeg op dezelfde datum in mei plaats vonden. Wordt echter een vergelijking tussen de jaren aan het eind van het broedseizoen gemaakt dan geeft het eindresultaat van uitgevlogen pulli's slechts een verschil van vier! (zie tabel 3 en 4)

Gebruikte afkortingen tabellen:

K = Koolmees

P = Pimpelmees

BK = BoomKlever

ZM = Zwarte Mees

BV = Bonte Vliegenvanger

GK = GlansKop

nb = nestbouw

nv = nest verlaten, mislukt

gv = geen verstoring nest

go = geen onderzoek

? = vogelsoort onbekend

* = verwijzing naar kolom bijzonderheden

Verklaring celkleur tabellen:
 2^e legsel

 pulli geringd + aantal

 pulli uitgevlogen + aantal

Tabel 1: Resultaat 60 nestkasten per bezoekdatum 2013

nest kast nr.:	vo- gel srt	bezoek 10/5		bezoek 21+22/5		bezoek 28+29/5		bezoek 3+7/6		bezoek 10+11/6		bezoek 24/6		bezoek 1 + 15/7		bijzonderheden
		ei	pulli	ei	pulli	ei	pulli	ei	pulli	ei	pulli	ei	pulli	ei	pulli	
1	P	8		1	gv		8		8							
2	K	8			gv		8		go		8					
3	BV	nb		6		6			go	*1	5		5			*rest 1 ei koud
(4	BK		4		4				go							
(4	K									gv		1	6		*7	*rest 7pulli dood
5	K	5		11			11		11							
6	K	8		10			10		10		10		10			
7	P	12		gv		2	10		go	*2	10					*rest 2 ei koud
(8	K	9		gv			9		go		9					
(8	K											6		*1	5	*rest 1 ei koud
9	P	11			gv		11									
10	K	9		11			11		11		11		11			
11	K	5		9			9		9		9		9			
12	BV	4		7			7		7		7		7			P dood in nest
(13	K	6		1	5	1	5		go	*1	5					*rest 1 ei koud
(13	K									1		5	1	*5	*1	*rest 5 ei +1 pulli
14	K	4		9			9		9		9		9			
15	BV	4		6			6		*6							*nv 6 pulli dood
16	K	8		4	4		8		go		2		2			
											6					
17	P	8			gv		8		go		8					
(18	?	4		8			8									
(18	K							nb		gv		2	3	*1	4	op 1/7. *rest 1 ei
															4*	*uitvliegen 15/7
19	K	4		11		1	10		11		11		11			

20	P	6			gv		*6										*nv. 6 pulli dood
21	P	-		6			7		7		7		7				10/5 niet bezet
22	BV	4		5			5		5		5		5				Foto
23	BV	1		*1													*rest 1ei koud.
24	K	3		9			gv	1	8	1	8		*1	8			*rest 1 ei koud
25	P	7		10		10		*10									*rest 10 ei koud
26	K	4		10			10		10		10			10			
(27	P	3		*11				go									*nv. rest 11 ei
(27	K									5				5			*geringd 1/7 *uitvliegen 15/7
28	P	8		8			8		8		8			8			
29	BV	2		6			gv		6		6			6			
(30	P	10				gv		10									
(30	?									nb			*nb				*nb gestaakt
31	K	5		8			gv		8		8			8			
32	BV	6		3	4	*1	6		go		6						*rest 1 ei koud

Tabel 1: Resultaat 60 nestkasten per bezoekdatum 2013 - vervolg -

nest kast nr.:	vo-gel srt	bezoek 10/5 ei pulli	bezoek 21+22/5 ei pulli	bezoek 28+29/5 ei pulli	bezoek 3+7/6 ei pulli	bezoek 10+11/6 ei pulli	bezoek 24/6 ei pulli	bezoek 1+ 15/7 ei pulli	bijzonderheden							
33	P	6		8		8										
34	K	5		9		9		9								
35	K	6		8	1	7	*1	7	7	*rest 1 ei koud						
36	K	8		gv	*1	7		go	7	*rest 1 ei koud						
(37	K	7		4	5	*4	5			*rest 4 ei koud						
(37	K							go	6	*6	*rest 6 ei koud					
38	K	8		8		12		4	8	*4	8			*rest 4 ei koud		
39	P	gv		1	6	*1	4							*rest 1 ei koud + 2 pulli dood		
(40	K	8			gv		8		go		8					
(40	K								7			7		*7 *7	*geringd 1/7 *uitvliegen 15/7	
41	K	8		1	8		9		9							
(42	K	4		9			9		9							
(42	K								nb		nb*					*nb gestaakt
43	BV	3		gv			gv		6		6			6		
44	K	5		12			gv		12		12			12		
45	BV	nb		gv		*6										*rest 6 ei koud
46	K	8		8	1	1	8	1	7	*1	7					*rest 1 ei koud *1 pulli ontsnapt
47	K	9		10			10		8		8					*2 pulli ontsnapt
48	P	3		10		2	8	*2	8		8			8		*rest 2 ei koud
49	P	11			11		11		go		11					
50	BK	6		6			6		go		6					

51	K	10		2	8	*2	8		go		8					*rest 2 ei koud
52	K	7			7		7		go		7					
(53	P	7			7		7		go		7					
(53	K									1		1		*1		*rest 1 ei koud
54	K	9			gv		9		go		9					
55	P	8			gv		8		go		8					
56	K	3		9		2	7		9		9		9			
(57	P	8			8		8		8		8					
(57	?									nb		*nb				*nb gestaakt
58	K	4		8		2	6		8		8		8			
59	P	10			gv		11		go		11					
(60	K	10			gv		10		go		10					
(60	K									2		6		*1	5	geringd 1/7*rest
															5	1 ei. uitvlieg15/7

Tabel: 2 aantal geringde vogels:

soort	pulli	+ adult	= totaal
P	71	11	= 82
K	209	17	= 226
BK	6	2	= 8
BV	35	6	= 41
----	----	---	----
totaal	321	+ 36	= 357

Totaalresultaat:

321 geringde pulli = 68,8 % van het totaal aantal pulli 466, dat uitgevlogen is.

3 juni 2013 nestkast nr. 22:
pulli bonte vliegenvanger,
vóór het ringen

Tabel: 3. resultaten broedseizoen 2013

vogel soort	volg - orde legsel	aantal legsels	aantal gelegde eieren	aantal pulli uitgevlogen	restinhoud nesten = aantal mislukkingen		mislukkingen in % van aantal gelegde eieren	
					ei	pulli	ei	pulli
P	1 ^e	18	161	127	26	8	16,2 %	5,0 %
	2 ^e	0	-	-	-	-	-	-
K	1 ^e	30	275	260	15	0	5,5 %	0,0 %
	2 ^e	10	49	26	15	8	30,6 %	16,3 %
BK	1 ^e	2	10	10	0	0	-	-
BV	1 ^e	9	50	35	9	6	18,0 %	12,0 %
?	1 ^e	1	8	8	0	0	0,0 %	0,0 %
totaal		70	553	466	65	22	resultaat 60 kisten	

Tabel: 4. resultaten broedseizoen 2012

Tabel: 4. resultaten broedseizoen 2012								
P	1 ^e	23	231	183	37	11	16,0 %	4,8 %
	2 ^e	1	7	4	3	0	42,9 %	0,0 %
K	1 ^e	35	236	219	4	13	1,7 %	5,5 %
	2 ^e	11	79	44	31	4	39,2 %	5,1 %
BK	1 ^e	2	12	12	0	0	0,0 %	0,0 %
BV	-	0	-	-	-	-	-	-
?								
totaal		72	565	462	75	28	resultaat 60 kasten	

Tabel: 5. resultaten broedseizoen 2011

vogel soort	volg - orde legsel	aantal legsels	aantal gelegde eieren	aantal pulli uitgevlogen	restinhoud nesten = aantal mislukkingen		mislukkingen in % van aantal gelegde eieren	
					ei	pulli	ei	pulli
P	1 ^e	24	236	223	2	11	0,9 %	4,7 %
	2 ^e	0	-	-	-	-	-	-
K	1 ^e	30	295	276	17	2	5,8 %	0,7 %
	2 ^e	4	21	15	5	1	23,8 %	4,8 %
BK	1 ^e	2	15	15	0	0	0,0 %	0,0 %
BV	-	0	-	-	-	-	-	-
GK	1 ^e	1	10	10	0	0	0,0 %	0,0 %
?	1 ^e	3	4	0	4	0	100,0 %	0,0 %
totaal		64	581	539	28	14	resultaat 60 kasten	

In het jaar 2011 zijn ongetwijfeld de beste resultaten bereikt van voornoemde 3 broedseizoenen; In dit jaar de meest gelegde eieren, de meest uitgevlogen pulli en het minste aantal mislukkingen. De winter 2010/2011 was over het algemeen zacht, zonnig, vrij nat, met een opmerkelijke 14 daagse koudegolf in de 1^e helft van februari, waarvan enkele dagen tot – 10 gr.C.

Tabel: 6. 6 jaren overzicht van gemiddeld aantal uitgevlogen pulli, per legsel

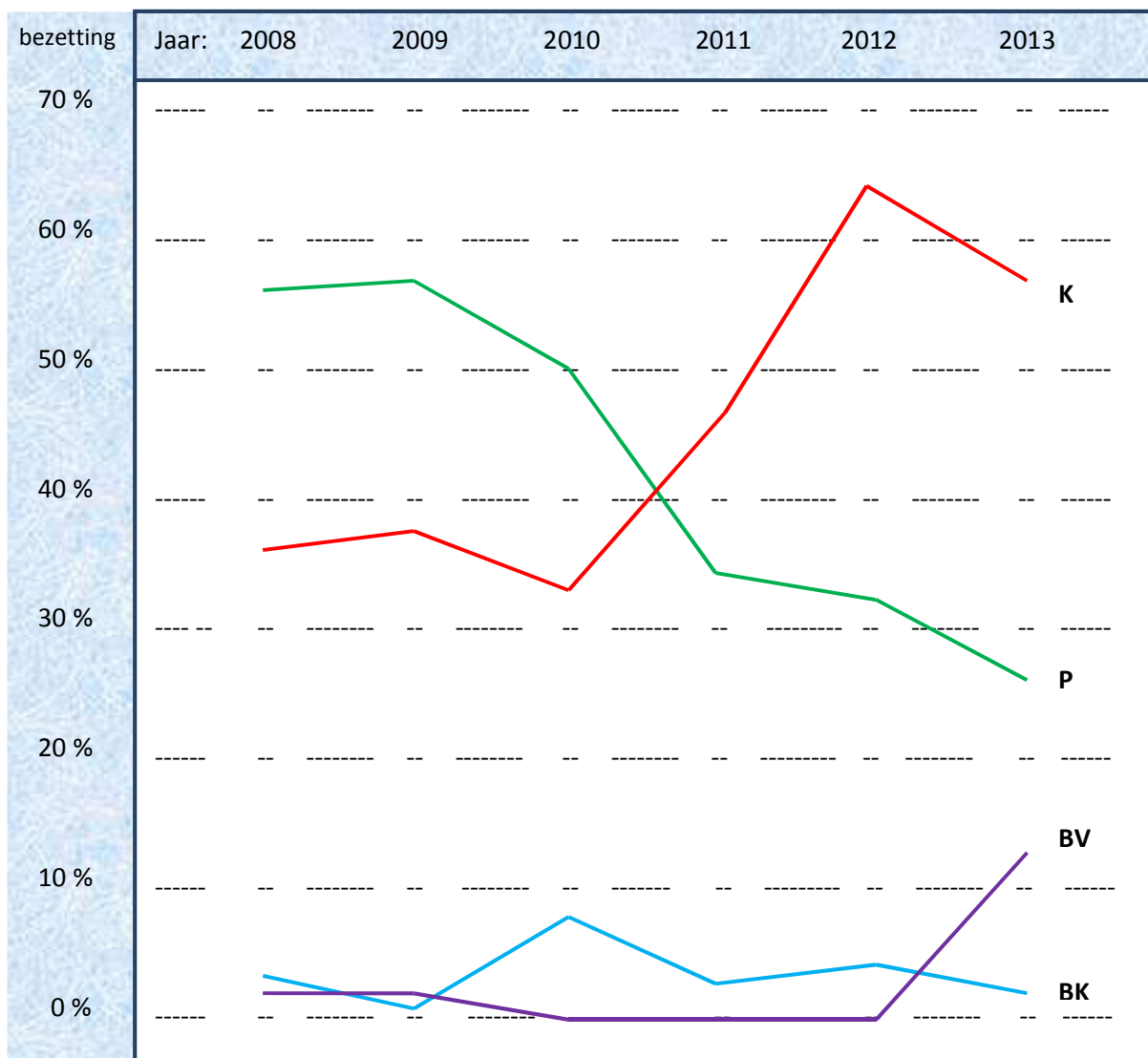
vogel soort	volgorde legsels	gemiddeld aantal uitgevlogen					
		2013	2012	2011	2010	2009	2008
P	1 ^e	7,1	7,9	9,3	8,3	10,4	11,0
	2 ^e	geen legsel	4,0	geen legsel	5,0	onbekend	onbekend
K	1 ^e	8,7	6,3	9,2	6,0	7,5	7,5
	2 ^e	2,6	4,0	3,8	5,5	onbekend	onbekend
BK	1 ^e	5,0	6,0	7,5	3,7	onbekend	onbekend
BV	1 ^e	3,9	geen legsel	geen legsel	geen legsel	geen legsel	4
?	1 ^e						

Uit de tabel blijkt, dat het gemiddelde aantal uitgevlogen pimpelmezen vanaf 2008 afneemt. Van de koolmees fluctueren de aantallen maar stijgt in 2013 toch boven de gemiddelde aantallen van 2008 en 2009. Het gemiddelde van de boomklever blijft in de opeenvolgende jaren ongeveer gelijk; over de bonte vliegenvanger is niets te zeggen. In 2009 was er slechts 1 legsel, dat toen bepalend is geweest in de uitkomst van 4. In 2013 werd de uitkomst 3,9 bepaald door 9 legfels.

Bezetting nestkasten per vogelsoort, in procenten van totaal bezette nestkasten:

Grafiek 3 geeft de bezetting per soort over de laatste 6 jaren als percentage van het totaal. Soorten zoals de zwarte mees en de glanskop zijn niet opgenomen. Dit geldt ook voor enkele nestkasten waarin onbekende vogelsoorten met nestbouw begonnen maar daarna zijn gestopt. Opvallend zijn de ontstane verschillen tussen de bezetting door de pimpel- en koolmezen. Had de pimpelmees tot aan het jaar 2010 in bezetting de overhand; na 2010 is deze situatie totaal veranderd en is de koolmees veel talrijker. De bezetting door de pimpelmees is van 2008 naar 2013 met ca 30 % is verminderd, terwijl de koolmees met ca. 19 % is toegenomen.

Grafiek 3: Bezetting 60 nestkasten in procenten van elk jaartotaal

3. Tot Slot:

Het geeft voor het controleteam voldoening dit tijdrovende werk te mogen doen, vooral omdat het werk afwisselend is en er soms nieuwe ontdekkingen worden opgedaan.

Voorts een woord van dank aan de terreinbeheerder van Natuurmonumenten, dhr. André Westendorp, voor de vergunningen om de beide onderzoeken in landgoed Dorth te kunnen uitvoeren.

Wij hopen ook in 2014 beide projecten te kunnen continueren.

December 2013.